

Razgovor

JACQUES LE GOFF¹

Jacques Le Goff, francuski povjesničar, medijevist, rođen je 1924. godine u Toulonu. Osnovnu je školu završio u rodnom gradu, gdje je krenuo i u gimnaziju, ali se kasnije preselio u Marseille. Godine 1944. kreće na pripreme za fakultet na Lycée Louis le Grand u Parizu, nakon čega u istom gradu upisuje studij povijesti na L'École Normale Supérieure, koji završava 1950. Uslijedila je godina dana na Karlovom Sveučilištu u Pragu, a nakon toga postdiplomski na Oxfordu. Po završetku postdiplomskog (1952.) godinu dana provodi u L'École française de Rome, a godinu kasnije postaje asistent na Sveučilištu u Lilleu. Godine 1960. dolazi Fernandu Braudelu na L'École des Hautes Études et Sciences Sociales, a već 1962. i sam postaje profesor na istoj instituciji. Nakon deset godina zamjenjuje Braudela na mjestu voditelja odjela, na kojemu ostaje sve do umirovljenja 1977. godine, kada ga zamjenjuje Francois Furet. Od 1967. jedan je od urednika časopisa *Anali* i pripada njihovoj trećoj generaciji uz Pierra Noru, Phillipea Ariesa i Michela Vovella. Le Goff je u svojoj struci višestruko nagrađivan pa je tako još 1987. dobio *Grand Prix national d'Histoire*, 1991. godine dobio je zlatnu medalju Francuskog nacionalnog centra za znanstvena istraživanja itd. Od njegovih brojnih djela, neka od značajnijih su *Les intellectuels au Moyen Âge* (1957.), *La Civilisation de l'Occident médiéval* (1964.), *La nouvelle histoire* (1978.), *La Naissance du Purgatoire* (1981.), *L'imaginaire médiéval* (1985.), *La vieille Europe et la nôtre* (1994.).

Pro tempore: Postoji li neki francuski povjesničar 19. st. koji Vas je posebno zainteresirao ili zaintrigirao?

Le Goff: Da, to je Jean Michelet. I to zbog toga što je on povjesničar koji je s jedne strane dao doprinos nacionalnoj povijesti, a s druge strane je razumio, tj. shvatio potrebu povjesničara za čvrstom dokumentacijom i konzultacijom izvora, te pružio čvršću viziju povijesti počevši od ekonomskog njenog aspekta, preko organizacije društva do intelektualnog života.

Pro tempore: Postoji li za Vas nešto poput „škole“ Analā i možete li sebe svrstati također u to?

Le Goff: Da, „škola“ *Analā* postoji za mene kao pojam, a što se mene tiče, mogu čak reći da sam s njom „saživio“. Ne samo zato što su djela „škole“ *Analā* „prodrmla“ povijesnu znanost, nego i zato što su obilježila najveći dio moje karijere u L'École des hautes études en sciences sociales. Ideje *Analā* nude povijest, s jedne strane vrlo tolerantnu, a s druge strane imaju globalni pogled na povijest na način da se zanimaju za opskurnu ili jako jednostavnu (...).

Pro tempore: George Huppert u svom članku „Lucien Febvre and Marc Bloch: The Creation of the Annales“ navodi kako su *Anali* od svog osnutka bili mjesto za sve živo, novo i kontroverzno u francuskoj historiografiji. Članak je napisan 1982. godine. Smatrate li da za *Anale* ova tvrdnja vrijedi i danas? Što mislite, koji bi ciljevi *Analā* trebali biti danas?

Le Goff: Da, mislim da *Anali* nastavljaju biti jedno nasljeđe veoma prisutno u francuskoj historiografiji i da istovremeno nadahnjuju mnogo istraživača i povijesnih „vodiča“ izvan Francuske, u anglosaksonske države, zatim malo u srednjoj Europi i Balkanu, pa čak i u nekim afričkim i azijskim državama jer, mada su *Anali* rođeni na tlu Francuske, poslije Luciena Febvrea i Marca Blocha dobivaju globalnu viziju povijesti. Nastaju brojne nove teme

koje mislim da su potaknute jedinstvom *Analā*, kako onda, tako i danas.

Pro tempore: Ne tako davno pisali ste o problemu mentaliteta kojega povjesničari ponekad smatraju izašlim iz mode, iako, prema Vama, to nikako ne bi trebao biti. Kako danas stoje stvari?

Le Goff: Mislim da je danas historija mentaliteta postala banalna preokupacija povjesničara i da čak oni koji misle da se ne zanimaju za mentalitete, zapravo se zanimaju. (...) Po meni u nasljeđu *Analā* postoje dvije preokupacije – jedna koja je više multidisciplinarna, tj. koja nalaže da se povjesničari trebaju zanimati za druge humanističke i društvene znanosti, poput filozofije, antropologije, ekonomije i drugih, i trebaju obratiti pažnju najviše moguće na L. Febvrea i M. Blocha i problem zvan „globalna povijest“. Čini mi se da se ona ipak ponovo uspinje u političkom i ekonomskom životu i da postoji globalizacija povijesne znanosti u nasljeđu *Analā*.

Pro tempore: Kada pokušavate rekonstruirati svakodnevni život ljudi u srednjem vijeku primjetno je da većinski koristite tekstualne izvore, iako često napominjete kako su oni materijalni također izuzetno važni. Kako povjesničar koji se bavi aspektima svakodnevnog života u srednjem vijeku može koristiti arheologiju, odnosno materijalne izvore?

Le Goff: Mislim da je jedna od poruka *Analā* da je potrebno proširiti povijesne izvore te se zbog toga ne treba držati administrativnih, pravnih i političkih izvora koji su tradicionalni, nego se jednako treba zanimati za izvore koji odražavaju sadašnju povijest za dobre stvari, poput mentaliteta, strasti, itd. Treba se zanimati više za svakodnevni život, rekao bih kao F. Braudel, još jedan veliki čovjek *Analā*, zatim materijalnu civilizaciju, ali povijest mora pokušati objasniti evoluciju čovječanstva jednako kroz aspekte materijalne civilizacije, kao i kroz znanja različitih drugih znanosti.

Pro tempore: Kako Vi gledate na današnju Europu, koja kao da odlazi u dva smjera – s jedne strane se teži ka ujedinjenju, s druge ne jenjavaju unutardržavni partikularizmi?

Le Goff: Ono što bih stvarno želio jest da Europa ne dođe do toga, zato što zapravo povijest pokazuje da, da bi dobro funkcionirao zajednički život, treba napredovati polako. Europljani trebaju priznati da oni imaju zajedničko nasljeđe i budućnost i da izvorno znanje primjerice postoji u arhivima, bibliotekama, sveučilištima. Također, moraju postaviti na noge neke iz europske zajednice, a ona mora poštovati različitosti i djelovanja, ali i razvijati individualitet, zajednički i onaj europski. Problemi koji postoje, tj. ostaju, su primjerice problemi u nekim balkanskim državama koje napreduju prema Uniji, prema ostatku „europske evolucije“, jer mislim da ti ljudi, uzimajući u obzir i Hrvatsku, gdje se dogodilo prerano pokrštavanje u 9. stoljeću, ipak čuvaju svoj slavenski individualitet i jedinstvo svoje svijesti. Mislim da Hrvatska stavlja dobre uzde za vođenje drugih balkanskih država prema suživotu u europskom ambijentu, posebice u demokraciji, poštivanju ljudskih prava i u ostalim esencijalnim vrijednostima.

Pro tempore: U svome kratkom djelu *Stara i naša Europa* propitujete može li Europa odgovoriti na izazove današnjeg modernog svijeta. Ono što je nama hrvatskim čitateljima zanimljivo jest način na koji vi određujete mjesto Hrvatske u europskom prostoru i vremenu. Može li se po Vama to isto pitanje postaviti i odgovoriti za hrvatski prostor?

Le Goff: Da, mislim da si je u stvari Hrvatska, određena tom poviješću koja je cijelo vrijeme u recikliranom prostoru, priskrbila mogućnost obavljanja važne uloge u komunikaciji između sredozemnih država i država središnje Europe, između romanskih država i onih slavenskih, između kršćanskih i ortodoksnih, pa čak i muslimanskih, te dakle mislim da Hrvatska zbog svoje povijesti i geografske situacije ima ulogu u svjetskoj zajednici.

Pro tempore: U intervjuu s Mirkom Galićem 1993. govorili ste između ostaloga neposredno i o značenju Jadranskog mora. Dojam je da ono u historiografiji, kako talijanskoj tako i hrvatskoj, nije sustavno istraženo na brodelovski način. Kako Vi vidite važnost Jadrana u povijesti i danas, pogotovo sa zapadnoeuropske perspektive?

Le Goff: Jadransko more je bilo veoma važno čak i kad za tranziciju između Zapada i Istoka nije bilo toliko korišteno kao u srednjem vijeku i na početku moderne epohe. S jednog konkretnog ekonomskog i socijalnog stajališta, mislim da Hrvatska turizmom, ali ne samo turizmom, zajedno s državama koje, od Italije preko Slovenije i Hrvatske sve do Grčke, zauzimaju centralnu poziciju u sadašnjoj i napredujućoj Europi i njenoj misli.

Pro tempore: Je li za Vas istina da odumiru društvene znanosti?

Le Goff: Ne razumijem u potpunosti, ali mislim da mogu reći da je konačna važnost društvenih znanosti, a s njima i povijesti, da se ne prestanu razvijati.

BILJEŠKE

- 1 Razgovor sa Jacquesom Le Goffom telefonski je, u ime redakcije *Pro tempore*, obavila Marta Fiolić (povijest/etnologija i kulturna antropologija), a na hrvatski su ga prevele Tea Šimičić (francuski jezik i književnost/fonetika) i Marta Fiolić (pov/eka).

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlaisavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevodni s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanović
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevodi s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevodi s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevodi sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevodi s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com